

"Tábournictví je úplně nejstarší řemeslo na světě a zároveň umění, jak vést uprostřed přírody pohodlný a prostý život, omezený jen na skutečné potřeby."
E. T. Seton

TÁBORNICKÁ PRAXE

Tábournickou praxi jsme vytvořili pro všechny, kteří se vydávají na stezku pobytu v přírodě. Splnili jsme tak cíl, předat co nejvíce zkušeností a dovedností svým následovníkům. Nyní už je na čtenářích, aby neúnavně zkoušeli náměty, nápady a znalosti na svých cestách a na táborech. Přejeme dobrou náladu, šikovnou ruku a zvědavou mysl.

Kniha s takto lakonickým názvem vyšla na konci listopadu roku 2024 a to zásluhou nakladatelství Euromedia.

Jako dlouholetý nadšenec a sběratel tábournické literatury vám mohu s čistým svědomím toto dílko doporučit s konstatováním, že v posledních dvaceti letech nevyšla takhle rozsáhlá původní česká tábournická příručka.

Její předchůdcem byla malá brožurka "Skautská praxe 2.0" z roku 2019. Tiskové a distribuční centrum Junáka ji v posledních letech vydalo hned v několika dotiscích a celkový náklad dosáhl 20 tisíc kusů! Úspěch téhle kapesní příručky nakonec vedl k nápadu zpracovat toto téma ještě poněkud šířeji a zpřístupnit ji i pro ostatní tábournickou veřejnost.

Zárukou kvality je už sám autor Jiří Červinka - Brko. Osobnost, která v českém tábournickém světě zanechala nepřehlédnutelnou stopu. Jsou to například knihy s názvy - VÝPRASY DO PRAVĚKU, VÝPRASY DO PŘÍRODY, HURÁ NA TÁBOR. Jeho publikační činnost úzce souvisí například s časopisy Nika, Wampum Neskenonu, ročenka Malý průvodce světem outdooru. Je také autorem zajímavých internetových projektů jako byl Svět outdooru a nebo velmi zdařilý tábournický web s názvem OSTROV NÁPADŮ. Jeho široký záběr potvrzuje i to, že je zakladatelem oddílu experimentální archeologie Mamuti a také dlouholetým členem Ligy lesní moudrosti, kde založil kmen Neolit. Nějakou dobu byl náčelníkem pro lesních školy - Čotokvy a nebo spolupracoval při práci na Knize orlích per.

Při tvorbě svých knih pravidelně zve ke spolupráci přátele z Ligy lesní moudrosti. Bylo tomu tak i při psaní "Skautské praxe 2.0" i u následného rozšířeného vydání s názvem TÁBORNICKÁ PRAXE. A tak se v tiráži spolupracovníků objevila jména jako Tomáš Brinke - Baskoš, Iva Vilhumová - Hota, Martin Čapek - Indy, Josef Sokol - Škarman a nebo já. Za sebe mohu jen konstatovat, že spolupráce s Brkem je opravdu velké potěšení. Jeho smysl pro detail je pověstný a obsáhlé zkušenosti a znalosti se snoubí s téměř dětsky upřímným nadšením, vyzkoušet něco nového neznámého. A přímo požehnáním je, že Brko je dobrý ilustrátor, který ve svých kresbách umí pečlivě zachytit všechny detaily různých zálesáckých fines.

Psát tábournickou příručku v dnešní době je do jisté míry nevděčná práce. Podobných knížek vyšlo už mnoho, ale přesto se nám zdálo, že by stálo za to oprášit staré dobré zálesácké věci, otestovat, co ještě má pro dnešního tábourníka smysl a zároveň to doplnit o současné základní moderní zkušenosti z oblasti outdooru, bushcraftu, ... Tím se stala TÁBORNICKÁ PRAXE v současnosti naší nejaktuálnější tábournickou příručkou.

Dvě stě stran textu s mnoha barevnými ilustracemi je rozděleno do čtyř klasických oblastí - dovednosti z táboření, znalosti o přírodě, vědomosti o vhodném vybavení a bezpečnosti včetně první pomoci v přírodě. A jako bonus je ještě pro zvědavé připraveno

internetové rozšíření. S pomocí QR kódu se dá z knihy přejít na webovou stránku <https://ostrovnepadu.cz>, kde jsou další podrobnější články a nebo odkazy na podobné internetové texty k danému tématu.

Právě malá předchozí "Skautská praxe 2.0" nám se Sokolem - Škarmanem byla velkou inspirací pro vytváření projektu Woodcrafterské minimum. Vycházeli jsme z historického faktu, že základem praktické lesní moudrosti je dovednost smysluplně a bezpečně zvládnout náš co nejčastější pobyt v přírodě.

Naše zkušenosti z posledních let spíše naznačovaly, že se zejména v Malé lóži jednotlivá písmenka tábornické abecedy někam vytrácejí. Proto jsme chtěli připravit nějaký soubor základních znalostí a dovedností, se kterými by se mohlo dítě během zhruba čtyř let pobytu v kmeni seznámit a postupně pak z nich složit jednoduché zkoušky.

Zvládnutí takového Woodcrafterského minima by pak bylo ideální vstupenkou pro přechod z Malé do Velké lóže. Nabyté zkušenosti jsou také dobrým základem pro absolvování jak Čotokvy Malé lóže, tak i případných následných Náčelnických zkoušek.

Bohužel při diskuzi před Sněmem zástupců LLM v Tuchlovicích v roce 2023 náš návrh zařadit Woodcrafterské minimum jako povinnou součást Stoupání na horu pro Malou lóži narazil na značný odpor. Tento postoj nás překvapil, protože jakákoliv kmenová Zasněcovací stezka je také povinná a to žádné emoce nikdy nevyvolávalo. Mantrou odpůrců bylo, že děti si v kmeni mají samy určovat, zda se budou chtít učit základní uzly či několik běžných dřevin, rostlin, atd. Nejvíce mne ale zaskočil názor jednoho dost zkušeného woodcraftera, který s rozhodností tvrdil, že učit se povinně třeba elementární woodcrafterskou dovednost, jakou je rozdělávání ohně zápalkami či zatopení v obyčejných kamnech, není vůbec nutné. Upřímně, nečekal jsem, že tohle někdy uslyším v seskupení, kterému už jeho zakladatel dal do vínku tábornictví. Na můj dotaz, co je tedy důležitější děti učit, jsem dostal odpověď, že by bylo lépe věnovat čas spíše přípravě pro krizové situace typu živelné katastrofy nebo války. Nápad je to dobrý a ušlechtilý, jen chci upozornit, že jednou ze základních dovedností při přežití je právě schopnost zajistit si oheň jako nouzový zdroj tepla a přípravy potravy. A tak se přiznám, že dodnes vlastně pořádně nevím, co na tom umění rozdělávat oheň je tak špatného a proč bychom se takovou výukou neměli zabývat.

Naštěstí jsme se tehdy alespoň shodli na tom, že obsah Woodcrafterského minima (WM) není zas tak špatný a když to náhodou někdo bude umět, nebude to na závadu. Zazněl tam i návrh, aby se vytvořily pro jednotlivé části WM nějaké metodické listy. Dělal to na mne v tu chvíli dojem, že asi ani mnohé vedení současných kmenů ML tyhle věci moc neovládá. Ale bylo by to pro ně elegantní řešení v případě, že nějaký člen ML náhodou zatouží něco z toho umět a to by pak jen stačilo vytáhnout příslušný text metodického listu a zájemci to odpřednášet!

Byl bych samozřejmě raději, kdyby tyhle základy uměl každý, kdo se podílí na vedení dětského kmene, ale mám pro tento případ dobrou zprávu.

TÁBORNICKÁ PRAXE dokáže v mnohém takové metodické listy nahradit. Právě z tohoto důvodu jsme se Škarman a já na tvorbě této příručky intenzivně podíleli a snažili se přispět k co nejdokonalejšímu obsahu s vidinou, že to dobře poslouží i v LLM.

Tahle příručka zcela určitě bude dobrou inspirací mladším i starším woodcrafterům a pomůže vytvářet pestrý a zajímavý kmenový či rodinný program. A navíc ještě obsahuje i spoustu konkrétních a užitečných rad, které se uplatní při plnění Orlich per.

Petr Vilhelm, Willy

T10 SOUŘADNICE A GPS

Země je opředená sítí poledníků, rovnoběžek, azimutů, časových pásem, satelitů, GPS signálů, ale také turistických značek a cyklostezek všeho druhu. To vše vymysleli lidé, aby se dobře orientovali a spolehlivě dorazili do cíle své cesty. Tak ať se i ty dostaneš nejen k vytyčenému cíli, ale ať je tvoje cesta navíc plná zajímavých zážitků.

1 ZÁPIS SOUŘADNIC

Souřadnice se udávají ve stupních od rovníku k pólu (zeměpisná šířka) a od nultého poledníku na západ a východ (zeměpisná délka). Zápis může mít víc podob (souřadnice Řípu na str. 53 jsou ve stupních a minutách s přesností na tisíciny). Další formy zápisu můžeš mezi sebou přepočítat na webu (zadej do vyhledávacího pole GPS souřadnic). Jiný systém používají Mapy Google, jmenuje se Plus Code a veřejnosti byl zpřístupněn v roce 2014 (například souřadnice Řípu jsou 97PQ+MR). Znak identifikující místo se kombinuje s názvem blízké obce nebo města (zde Mnetěš, Roudnice nad Labem).

2 TURISTICKÉ ZNAČKY

Jsou vedeny tak, aby se podle nich dalo jít k zajímavým místům. U nás se o turistické značky stará Klub českých turistů, síť je velmi hustá a pečlivě udržovaná (v jiných státech jsou to třeba jen červené tečky nebo proužky na kamenech a stromech). Naše pásové značení má dva bílé vodorovné pásy a barevný pás uprostřed (velikost 10 x 10 cm). Červená značka je hlavní (dálkové a hřebenové trasy), pak modrá (významnější trasy), zelená (místní trasy) a žlutá (krátké a spojovací trasy). Pro lyžaře jsou vnější pásy oranžové a pro cyklisty žluté (ty mají velikost 14 x 14 cm).

3 VÝŠKA ŘÍPU SE ZMĚNILA

Nejde o to, že by naše nejvyšší hora rostla či klesala. Jde o způsob měření, který se časem měnil. Od začátku 20. let 21. století je výška Řípu 461 m (přesněji 460,8 m). Do té doby se výška Řípu udávala 455,2 m, a ti starší si pamatují výšku 459 m (tak to bylo ještě koncem 20. století). Můžeš se pro zajímavost podívat, kolik udává tvůj atlas.

MAPU A BUZOLU UŽ ZNÁŠ, ZBÝVÁ POZNAT SOUŘADNICE!

souřadnice určují libovolné místo na světě
souřadnicových systémů je více, nejrozšířenější je WGS 84
souřadnice vrcholů Řípu
N 50° 23' 18" E 14° 45' 17" 3501
souřadnice vrcholů Řípu

ZEMĚPISNÉ SOUŘADNICE
severní pól
zeměpisnou šířku označují rovnoběžky, počítají se od rovníku na sever a na jih, 0°-90°
zeměpisnou délku určují poledníky od pólu k pólu, vždy 0°-180° na západ i na východ, od nultého poledníku
souřadnice jsou ve stupních a v tisícinách minut, možnosti zápisu je několik, na webu se dají přepočítat
severní pól
severní N
jižní S

GPS
GPS je systém orientace založený na signálech ze satelitů
přístroj GPS nebo mobilní telefon umí zjistit, kudy souřadnice a polohu zobrazí na displeji
GPS mobil

PAPIŘOVÁ A ELEKTRONICKÁ MAPA
výhodou papírové mapy je celkový přehled o krajině a možnost najít na mapě GPS (baterie)
výhodou el. mapy je snadná orientace, plánování a hlavně začít na místě trasy

TURISTICKÉ ZNAČKY
pro orientaci na cestě
v ČR je velmi hustá síť značek, které tě dovedou bezpečně k cíli cesty
pásové významné orientační značky vrchol, ukončení
značka místo
lyžařská značka
místní orientační značka
značka

TR
na výstavě měj přehled, abys se nešel, budeš mít výhled, když zobrazíš, neboť máš dohled, když máš v mobilu
více na webu

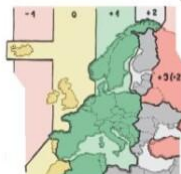
Tisknutí T10

1 SJEDNOCENÍ SOUŘADNIC

Poledník, od kterého se na jednu stranu počítá západní a na druhou východní délka, se nazývá nultý. Poledník je celkem 360 počítají se od nultého po 1° na každou stranu. Na opačné straně Země se setkávají na 180° východní i západní délky (což je zároveň datová hranice). Takto to ale platí teprve od roku 1884, kdy se sjednotily různé souřadnicové systémy a nultý poledník je v anglickém Greenwichi (do té doby byly základní poledníky třeba v Paříži, v Jeruzalémě i jinde).

2 VÝZNAMNÉ ROVNOBĚŽKY

Kromě rovníku si pamatuj i další významné rovnoběžky. Je to obratník Raka (nad ním je Slunce nejvýš o letním slunovratu) a Kozoroha (z našeho pohledu zimní slunovrat). A ještě severní a jižní polární kruh (za ním Slunce aspoň jeden den v létě vřbec nezapadne a v zimě nevstoupí nad obzor).

3 ČASOVÁ PÁSMATA

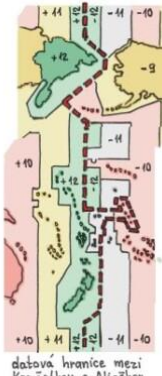
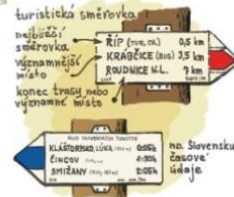
Země je rozdělena do 24 časových pásem (v každém se používá stejný čas, vždy o hodinu posunutý). Přesné dělení podle poledníků (vždy 1 h po každých 15°) nebylo možné, protože uvnitř mnoha států by se musel používat různý čas. Pásma proto respektují hranice států (ve velkých státech se to řeší podle hranic územních celků). Od nultého poledníku na východ čas přibývá a na západ ubývá (aby všude bylo Slunce v zenitu právě v poledne). Mapa ukazuje časová pásma v Evropě (v zóně +3 nepřechází Bělorusko, evropská část Ruska a Turecko na letní čas, takže když je u nás letní čas, mají jen o 1 hodinu víc).

2 HLEDEJ A LOV POKLADY

Znalost orientace a systému souřadnic GPS nabízí hra geocaching. Spočívá v hledání krabiček ukrytých po celém světě. Více o hře geocaching najdeš v kapitole T13 Pro dovedné ruce.

4 TURISTICKÁ SMĚROVKA

Plechová cedulka s místy a vzdálenostmi, kam vede turistická značka dané barvy. V prvním řádku je nejbližší místo s další turistickou směrovkou nebo rozcestníkem. Druhý řádek značí významné místo na další trase a na třetím řádku může být buď místo, kde značka končí, nebo větší významné místo (pokud značka pokračuje více než cca 25 km).

5 VZDÁLENOSTI V KM A V HODINÁCH

Naše turistické značky udávají vzdálenost v km, podle toho můžeš plánovat trasu. Na Slovensku jsou vzdálenosti udávány v hodinách. Rozdíl vychází z historické zkušenosti, kdy ve slovenských horách může být vzdálenost v km zavažující, protože nik neví o terénu. Časové údaje zohledňují náročnost cesty.

6 DATOVÁ HRANICE

Poledník, který leží právě naproti nultému (180. poledník) vyznačuje datovou hranici. Podél této hranice je čas +12 h a -12 h. Když přecházíš datovou hranici, musíš změnit datum na svých hodinkách, abys měl stejný den. Jako místní obyvatelé (toho využil Jules Verne pro zápletku svého románu „Cesta kolem světa za osmdesát dní“). Datová hranice se snaží nerozdělovat územní celky, proto nesleduje po celé své délce přesně 180. poledník (je dost komplikovaná).

P6 KDO TU BYL

Snad každého táborníka zajímá, či stopy jsou na bílé sněhové pokrývce nebo na blátivém okraji louže. Nejde ale jen o otisky kopýtek nebo tlapek, mnoho prozradí také pobytové stopy, které jsou k dispozici po celý rok. Čím víc střípků stopařské mozaiky se naučíš číst, tím pro tebe bude kniha přírody zajímavější.

JAK ZAČÍT POZNÁVÁNÍ STOP

Vezmi s sebou zápisník, tužku, metr a foto! Prvním úlohou budou stopy koček a pavů v okolí lidských sídel. V přírodě se nejčastěji setkáš se zajacem a srnčími stopami. Kromě čerstvého sněhu v zimě (nejlepší je druhý den po sněžení) jsou pro stopáře přírodní i bahnitá místa. Nezapomeň na požerky šisek, velikost a množství trusu, okolí nor, vývržky dravců či sov a další pobytové stopy. Vše zaznamenej, zapiš, vyfotografuj, ať můžeš dohledat, kdo nalezenej stopy zanechal.

STOPA, KROK A STOPNÍ DRÁHA

Základem záznamu stopy je délka či šířka otisku a dále délka kroku. Krok znamená vzdálenost mezi dvěma otisky stejné tlapy nebo kopytky. Podstatným rozpoznávacím prvkem je uspořádání stop, čili stopní dráha (je odlišná při chůzi, hopkování, kľusu, běhu a úprku). Některé selmy se řady pohybují tzv. čarováním (stopy jsou seřazeny téměř v jedné čáře). Stopní dráhu fotografuj s přiloženým metrem.

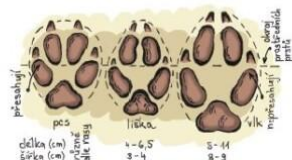
Můj úkol - najdi a změř co nejdelší skok v zářezě stopě. Podaří se ti najít skok delší než 2 m?

 ZAJÍCI A KRÁLÍCI

Zajíc při běhu i při hopkování klade zadní běhy (jsou větší) před přední (menší). Dvě malé stopy předních jsou těsně za sebou a před nimi větší stopy zadních běháků (vedle sebe). Králík má stopy velmi podobné ale menší, rozdíl je ve velikosti zadních běhů.

STOPY PSŮ A KOČEK

Na tyto stopy narazíš nejčastěji. Rozdíl mezi nimi poznáš na drápech, kočka je umí zatahovat, proto je její stopa oblá, měkká a bez drápů. Pes má naopak drápy dobře viditelné. Kočka má stopu dlouhou 3,5 – 4,5 cm, u psa může stopa (podle plemene) být malá i velká.

POBYTOVÉ STOPY

Jsou podobně důležité jako stopy a stopní dráhy. Jsou vidět po celý rok a můžeš podle nich bezpečně usoudit, kdo tu byl. Mezi pobytové stopy patří hlavně trus, jsou to ale také požerky, vývržky, ptáčí hnízda, ovus, poškození kůry stromů, hlasové projevy a další stopy.

LIŠKY, VLCI A PSI

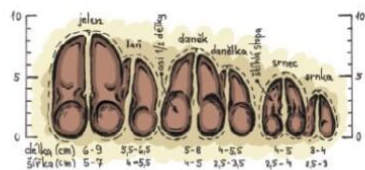
Stopy psovitých šelem jsou velmi podobné. Poznávacím znamením psa je kulatější stopa (různá velikost podle plemene) a hlavně krajní dva prsty, které přesahují čárkovane naznačený zadní okraj prostředních prstů. Liška a vlk mají stopu oválnější a krajní dva prsty nepřesahují zadní okraj prostředních. Vlč má stopu větší, téměř dvojnásobnou oproti lišce.

STOPAŘSKÁ HRA

Dva zkušenější stopaři připraví ve sněhu 150 – 200 m dlouhý okruh stop (každý by měl mít jasný vzorek podrážky, stopy musí být čitelné). Cestou zaznamenávají své činnosti (například chůze pozpátku, bokem, s holi, za sebou v jedné stopě a kdo šel první, nesení jednoho druhým a kdo byl nesení, běh, skákání po jedné noze a snožmo, lehnutí na záda, kotmelec). Stopující (nejlépe také dvojice) dostanou abecední seznam činností a snaží se stanovit jejich pořadí. Přitom nesmí porušit sledovanou stopu. Na závěr hádají průchod trasy společně a vše popíší.

▶ VÝVRŽKY SOV A DRAVCŮ

Obsahují chlupy, peří, kůži a další ne strávenou potravu. Umíš je rozlišit? Rozeznáš je podle toho, že sovy v nich nechávají celé kosti, které jsou vývržcích dravců z velké části stráveny.

SRNCI A DALŠÍ SPÁRKATÁ ZVĚŘ

Prsty mají srostlé do kopytek (nazývají se spárky). Snad kromě divočáka, který má v zadu otisk paspárků, je pro začátečníka těžší stopy spárkaté zvěře rozeznat. Všechny velikosti kopytek a hodné napoví délka kroku. V kroku i v klusu zadní stopa překrývá přední (takže často vidíš dvojstopu).

ODLÉVÁNÍ STOP

Začíné v měkké hlině nebo tužším blátě (na sněhu je oděvání obtížnější). Okolí výrazného otisku pečlivě očistě. Kolem políť rámeček z tužšího papíru s přesahem asi 2 cm (spojený sponkou, ve vytváře rýže bude lépe držet). Spodní neposkoc, popráš ji sádrou a zalej téměř kašovitou, ale ještě tekutou sádrou až po okraj rámečku. Po 20 minutách by vás sádra dostatečně tvrdla (dej si vzorek sádry stranou pro kontrolu), abys odlištěm okolí vyvrpnot. Doma podobně udelej pozitivní otisk (negativ musíš natřít voskem nebo tukem).

ODLÉVÁNÍ NA SNĚHU

Na sněhu je těžší zajistit, aby sádru nepoškodila stopu dřív než zatuhne. Nestačí poprášit jednou, ale musíš to udělat aspoň 3x až 4x a vždy sádru jemně navlhčit vodou z rozprašovače, až vrstvička zatuhne. Teprve potom můžeš opatrně nalít sádru rozmíchanou s co nejstudenější vodou. Ostatní postup je stejný.